

Per transport f 3 125 114,43 f 5 350 275,00

den aan de toekenning der gouden medailles voor 36- en 50jarige dienst aan schepelingen en mariniers 3 600,00

Artikel 40. Kosten van transport van officieren en mindere schepelingen, die voor 's Rijks rekening uit de Nederlandsche bezittingen of van eenig ander buitenlandsch station naar het vaderland terugkeeren of derwaarts worden uitgezonden. . . 50 000,00

Artikel 41. Druk- en bindwerk en aankoop van reglementen ten dienste der active zeemagt f 5 000,00

waarvan wordt afgetrokken eene bijdrage uit het Iste hoofdstuk der begrooting van *Nederlandsch Indie*, wegens de verstrekking van drukwerk en reglementen ten dienste van de Indische zeemagt, ad 1 200,00

3 800,00

3 182 514,43

Vde AFDEELING.

Pensioenen, wachtgelden, gratificaties en onderstanden.

Artikel 42. Pensioenen, daaronder begrepen de pensioenen, verleend tot en met den 1sten December 1848 aan de mindere geëmploijeerden en werklieden van 's Rijks maritime werven, zoomede de verhooging, toegekend bij de wet van den 20sten Aug. 1859 (*Staatsblad* n°. 96). . f 460 000,00

Artikel 43. Pensioenen aan mindere geëmploijeerden, werklieden en bedienden bij 's Rijks maritime inrigtingen en op 's Rijks jagt- en werkvaartuigen, en aan hunne weduwen en kinderen, volgens de wet van den 24sten Junij 1854 (*Staatsblad* n°. 92). 90 000,00

Artikel 44. Pensioenen en onderstanden aan het loodspersoneel en aan de weduwen en kinderen, ingevolge de wetten van 20 Augustus 1859 (*Staatsblad* n°. 94) en van 30 April 1863 (*Staatsblad* n°. 41). 54 000,00

Artikel 45. Tijdelijk te verleen pensioenen en onderstanden. 6 000,00

Artikel 46. Wachtgelden aan gewezen burgerlijke ambtenaren 10 465,00

Artikel 47. Wachtgelden aan loodsen en hulploodsen, die, ten gevolge der wettelijke regeling van het loodswezen, niet dadelijk de dienst als vaste loodsen hebben kunnen verrigten . . . 1 020,00

Transporteren f 621 485,00 f 8 532 789,43

Per transport f 621 485,00 f 8 532 789,43

Artikel 48. Bijdragen aan eenige gemeentebesturen ter tegemoetkoming in het onderhoud van oude loodsen, enz., die tot de gemeentelijke binnenloodsdiensten hebben behoord en, ten gevolge van de wettelijke regeling der loodsdienst, hunne verzorging geheel of gedeeltelijk hebben verloren. 156,00

Artikel 49. Gratificaties . . . 4 800,00

626 441,00

Vide AFDEELING.

Onvoorziene uitgaven.

Artikel 50. Onvoorziene uitgaven 60 000,00

f 9 219 230,43

en alzoo tot een bedrag van *negen millioen twee hondsd negentien duizend twee honderd dertig gulden drie en veertig cents.*

Artikel 2.

Wanneer de som, in dit hoofdstuk uitgetrokken voor een der onderwerpen van uitgaaf, begrepen onder de artikelen 3, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 en 46, ontoereikend mogt worden bevonden, kan het ontbrekende bedrag, met inachtneming van het voorschrift van het 2de lid van artikel 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), aangevuld worden uit den post van *onvoorziene uitgaven*, in hetzelfde hoofdstuk voorkomende.

Artikel 3.

De in den loop van het dienstjaar opkomende behoeften, het voorschreven Departement betreffende, welke hare omschrijving niet vinden in de artikelen van dit hoofdstuk, worden op den post van *onvoorziene uitgaven* aangewezen.

Deze uitgaven worden bij de rekening omschreven en verantwoord in zoovele bijzondere posten, als zij gelijksoortige onderwerpen betreffen.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriele departementen, autoriteiten, collegien en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te , den

De Minister van Marine,

[2. 31.]

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het eindeijfer van het ontwerp van wet tot vaststelling der uitgaven voor het Departement van Marine voor het dienstjaar 1873 bedraagt f 9 219 230, alzoo f 130 406 meer dan voor 1872 is toegestaan en f 215 970 meer indien rekening wordt gehouden met eene som van f 85 564 welke van de dienst van 1870 op die van het loopende dienstjaar is overgebracht (zie gedrukte stukken, zitting 1871-1872, 2, N°. 118a). Liet de raming van sommige posten eenige vermindering toe, andere posten, hoofdzakelijk die der IIIde afdeeling, vorderden, om redenen in den toelichtenden staat aangegeven, noodwendig verhooging.

Iste AFDEELING.

Het getal ambtenaren is hetzelfde gebleven. Alleen zij opgemerkt dat de inspectie der stoomvaartdienst tijdelijk

wordt waargenomen door een luitenant ter zee der 1ste klasse, ten einde den inspecteur in de gelegenheid te stellen, overeenkomstig de wet van 6 April 1871 (*Staatsblad* n°. 35), aanspraak te verkrijgen te zijner tijd tot bevordering in aanmerking te komen.

De zeldzame onder het personeel der bij 's Rijks werven geplaatste ambtenaren voorkomende mutaties, ontnemt de mogelijkheid om hunne tractementen in evenredigheid met hunne dienstjaren geleidelijk te doen naderen tot of te brengen op de voor hunne rangen gestelde maximums. Het is uit dien hoofde billijk voorgekomen hun eene geringe lotsverbetering niet langer te onthouden. Tot dit einde is art. 4 met f 5700 verhoogd.

IIde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 1 017 673, tegen f 1 049 483 voor 1872. Eene latere aan te vragen verhoging is echter, gelijk hieronder blijken zal, waarschijnlijk te verwachten.

Loodswezen.

Het vijftal kotters, in de toelichtende Memorie der begroting van 1872 als in aanbouw vermeld, is sedert voor de dienst gereed gekomen. In al de loodsdistricten wordt de zeedienst thans door kotters verricht.

In aanbouw zijn twee kotters en twee schokkers, die hunne voltooiing naderen.

De begroting van 1872 laat nog ruimte over tot dekking over een deel der kosten voor bouw en uitrusting van een ijzeren loodsschooner, met bestemming voor het Schelde-loodswezen. De verdere kosten van dat vaartuig, benevens die voor bouw en uitrusting van nog twee loodskotters, zijn begrepen in de begroting voor 1873.

Betonning en verlichting.

Het stoomvaartuig voor de betonning enz. in het 4de en 5de district wordt aangebouwd, en moet, naar de contractsbepaling, met December dezes jaars gereed zijn.

De transportschooner *Frans Naerebout* is van een nieuwen stoomketel voorzien.

De lichtopstanden met wachterswoning aan de zuid-westkust van Texel, even als de lichtopstand met wachterswoning op het eiland Rozenburg, zijn in aanbouw en vorderen goed. Deze lichten zullen met 1°. November aanstaande worden ontstoken.

De stand der werken van den nieuwen Amsterdamschen waterweg door Holland op zijn smalst, zoomede de openstelling voor de scheepvaart van den nieuwen Rotterdamschen waterweg door den Hoek van Holland, maken het raadzaam bedacht te zijn op uitgaven voor verlichting van die vaarwegen.

De kosten van lichttoeren met lichttoestellen, woongebouwen voor het dienstpersoneel, zoomede die ter bekoming van het voor een en ander benodigde terrein, zijn nog niet voor raming vatbaar, en worden voor 's hands onder art. 14 gebragt voor Memorie. Des vereischt, zal later eene afzonderlijke wetsvoordragt, dit belang betreffende, worden ingediend.

Hydrographie.

De in de Memorie van Toelichting der begroting voor 1872 vermelde kaart van de Ooster-Schelde is gereed.

Eene kaart van den nieuwen Maasmond door den Hoek van Holland is onderhanden, en eene nieuwe uitgaaf van de kaart der Monden van de Eems wordt voorbereid.

Het hydrographisch bureau te Batavia is opgeheven; een gedeelte van het archief is ten verleden jare naar Nederland gezonden, een volgend gedeelte wordt weldra met Zr. Ms. stoomschip *Curaçao* gewacht.

Aan het hydrographisch bureau alhier is men bezig met de vervaardiging eener kaart van de Gasparstraten, van straat Mangkassar en de Koetie-rivier.

IIIde AFDEELING.

Voor de posten tot het materieel der zeemagt behorende is, in vergelijking met de begroting voor het loopende dienstjaar en in aanmerking nemende dat deze bezwaard is met eene som van f 85 564, voor de dienst

van 1870 f 182 157 meer uitgetrokken. Deze hoogere raming vindt grootendeels hare oorzaak in de buitengewone en nog steeds toenemende rijzing van de prijzen der metalen, in het bijzonder van het ijzer en der steenkolen, in de behoefte tot aanvulling van sommige artikelen in de magazijnen en tot vermeerdering van den voorraad steenkolen; en in de noodzakelijkheid om de bergruimte voor die brandstof en voor buskruid in het zuider frontier bij het toenemen van het voor de verdediging beschikbare getal schepen uit te breiden.

In het volgende jaar zal de bouw van het ramtorenschip *Koning der Nederlanden* en van het schroefstoomschip 3de klasse, composite bouw, dat den naam van *Etna* heeft ontvangen, zoodanig worden voortgezet dat beide schepen vermoedelijk zullen kunnen te water loopen. Het schroefstoomschip 1ste klasse van *Galen* zal worden afgebouwd. Op stapel zullen gebragt worden twee ijzeren stoomkanonneerboten, type *Staunch*, waarbij tot modellen zullen dienen de *Hydra* en *Ever*, gelijksoortige vaartuigen, thans nog in Engeland in aanbouw.

Ten aanzien der in aanbouw, herstelling en conservatie liggende schepen zij het volgende vermeld.

De monitors *Adder* en *Wesp*, in September en December des vorigen jaars te water gebragt, worden van hunne werktuigen voorzien en zullen in het volgende voorjaar gereed komen.

De monitors *Panther* en *Hyena* zijn nagenoeg afgewerkt en zullen in het laatst van dit jaar voltooid zijn.

De monitor *Haai*, te Fijenoord in aanbouw, is gereed en zal in den loop dezer maand na gedanen proeftogt worden afgeleverd. Het werk werd met zorg uitgevoerd en draagt blijken van aan bekwame handen te zijn toevertrouwd. Dezelfde getuigenis kan gegeven worden van het gepantserde ramriviervaartuig, dat op verscheidene togten op de rivieren Rhijn, Lek, Maas en Waal bewezen heeft aan de gestelde eischen te voldoen.

De in Engeland gebouwd wordende stoomkanonneerboten *Hydra* en *Ever* worden in dit jaar afgeleverd.

Van het ramtorenschip *Guinea* zijn bij het volbrengen van den proeftogt de condensors gesprongen, die op kosten van den fabrikant worden vernieuwd.

Ten einde den tijd die vereischt wordt om in conservatie liggende schepen in staat van indienststelling te brengen en die hoofdzakelijk afhangt van de volledige bruikbaarheid der werktuigen, zoo kort mogelijk te doen zijn en te verzekeren, is het onderhoud van al wat tot de werktuiglijke inrigtingen aan boord der schepen behoort, onder verantwoordelijkheid van een officier-machinist opgedragen aan een daarvoor uitsluitend bestemd getal machinisten en vuurstokers. Door dien maatregel kunnen de monitors en stoomschepen van 250 paardenkracht uiterlijk in 5 à 6 dagen, en de rammen en grootere schepen in 7 à 8 dagen gereed zijn.

Een naauwkeurig onderzoek naar den staat van de gepantserde drijvende batterijen *Jupiter*, *Neptunus* en *Orkaan* ingesteld, heeft tot het besluit gebragt dat zij zoodanig door vuur zijn aangedaan, dat zij de kosten eener deugdelijke herstelling niet waardig zijn en tot slooping in aanmerking komen. Met het oog op den ouderdom dier bodems is deze bevinding niet bevreemdend. De *Jupiter* is gevormd uit het linesschip *de Zeeuw*, dat in 1819 werd op stapel gezet; de *Neptunus* uit het linesschip van dien naam dat in 1821 in aanbouw kwam en de *Orkaan* uit het fregat *Prinses Sophie*, waarvan de kiel in 1845 gelegd werd. De eerstgenoemde batterij was geheel met gewalschte platen van 0,114 M. en de beide anderen slechts in de fronten met gehamerde platen van 0,114 M. gepantserd.

Te oordeelen naar den ouderdom der overige gepantserde batterijen — de *de Ruiter*, afkomstig van het linesschip van dien naam, kwam in 1831, de *Draak* en *Salamander*, als de fregatten *Ceres* en *IJssel* in 1824 en 1830 in aanbouw — is het waarschijnlijk dat ook zij bij onderzoek zullen blijken in een even ongunstigen toestand te verkeerren.

Van het houten materieel liepen de herstellingen aan het schroefstoomschip 2de klasse *Watergeus* ten einde, zoodat deze bodem tot indienststelling gereed is.

Te Willemsoord kwamen vrij belangrijke herstellingen aan het schroefstoomschip 1ste klasse *Leeuwarden* zoo goed als gereed en werden die aan de *Willem* aangevangen. Het fregat *Admiraal van Wassenaer* werd na terugkomst uit Oost-Indie gereed gemaakt voor eenen togt naar de Kust van Guinea en daarna voor een kruistogt in de Noordzee.

Het stoomtransportschip *Java* onderging verschillende voorzieningen. Beide laatstgenoemde bodems zullen na terugkomst aan een onderzoek moeten worden onderworpen. Het schroefstoomschip 2de klasse *Citadel van Antwerpen*, dat geruimen tijd *ter Kuste van Guinea gestationeerd was, wordt voor eene bestemming naar Oost-Indië gereed gemaakt. De schroefstoomschepen 3de en 4de klasse *het Loo* en *Kijkduin* ontvingen de noodige voorzieningen tot opvolging van commissien naar de Kust van Guinea en de West-Indien. De vele hierboven genoemde werkzaamheden, het onderhoud der in conservatie liggende en in dienst zijnde gepantserde schepen veroorloofden niet om de herstelling van het fregat *Adolf Hertog van Nassau* met gewenschte kracht voort te zetten.

Te Hellevoetsluis werden de herstellingen aan de schroefstoomschepen 3de en 4de klasse *Cornelis Dirks* en *Bommelerwaard* beëindigd, die van de *Schouwen* aangevangen en nagenoeg afgedaan, die van de *Prinses Marie*, welke stoomer in ongunstigen toestand is bevonden, onderhanden genomen.

Tegen het einde des jaars zijn van de in conservatie liggende schroefstoomschepen beschikbaar 3 schepen der 1ste, 1 der 2de, 1 der 3de en 2 der 4de klasse.

Het schroefstoomschip 3de klasse *Soembing*, het verdedigingsvaartuig *Thor* en de kanonneerboot n°. 12 zijn de herstelling niet waardig gekeurd. De *Soembing* wordt ingerigt tot kolenhulk, de *Thor* tot ligter en de kanonneerboot tot schiff.

In Oost-Indië ontvielen wegens slechten staat aan de dienst het raderstoomschip 1ste klasse *Amsterdam*, het schroefstoomschip 3de klasse *Vesuvius* en het ijzeren raderstoomschip 4de klasse *Celebes*, behoorende aan het Departement van Kolonien.

Artillerie.

De middelbaar-kanonnen van 30 C n°. 3 en de caronades van 36 C , niet meer voor de wapening van schepen en vaartuigen van oorlog bestemd, zijn uit den voorraadstaat genomen. Zij zullen ten meesten voordeele van den Staat worden opgeruimd. Een aantal gegoten ijzeren kanonnen, niet meer benoodigd voor de uitrusting der oorlogsvaartuigen, zullen door het Departement van Binnenlandsche Zaken worden benuttigd tot meerpalen langs het kanaal van Walcheren.

Met de aanschaffing van geschut en toebehooren voor het nieuwe drijvend materieel wordt gaandeweg voortgegaan.

De mariniers hier te lande zijn gewapend met het nieuw-model geweer; dat wapen wordt nu ook verstrekt aan de naar zee bestemde bodems.

De proeven met touwversperringen worden voortgezet; de uitkomsten zijn nog niet bevredigend.

Eene commissie van officieren der zee- en landmagt is benoemd ten einde de regering voor te lichten omtrent de regeling der torpedodienst.

De proeven hier te lande met de HARVEY zee-torpedo genomen, hebben voor alsnog geen voldoende aanleiding gegeven om tot de invoering van dat oorlogsmiddel over te gaan.

De verschillende oefeningen zoowel met geschut tot toepassing der nieuwe taktiek en tot opleiding van kanonniers worden met ijver voortgezet en blijven goede uitkomsten opleveren.

Stoomwerktuigkunde.

De werktuigen van den monitor *Haai* zijn voor den prooftogt gereed; die van de *Adder* en *Wesp* worden opgesteld.

Min of meer belangrijke voorzieningen ontvingen de werktuigen van de in dienst zijnde schepen en van de schroefstoomschepen 1ste, 2de en 4de klasse *Leeuwarden*, *Watergeus* en *Schouwen*; het eerstgenoemde nam tevens nieuwe ketels in. In herstelling zijn die van het fregat *Adolf Hertog van Nassau*, van de *Willem* en van de *van Galen*.

Nieuwe ketels voor laatstgenoemd fregat en de *Prinses Marie* kwamen gereed en zijn in aanmaak voor het raderstoomschip *Valk*.

IVde AFDEELING.

De active zeemagt zal gedurende het begrootingsjaar 1873 bestaan uit 42 schepen, bemand met 5598 koppen.

Onder deze bodems zijn niet gerekend de kost- en wachtschepen te Rotterdam en te Vlissingen, die met detachementen van het wachtschip te Hellevoetsluis worden bemand, en evenmin de verschillende instructie-vaartuigen

te Willemsoord en eene kanonneerboot te Amsterdam voor de torpedodienst gebezigd, welke uit de rollen van de wachtschepen, tot welker administratief beheer zij behooren, bemand worden.

De bestemming der hierboven genoemde 42 schepen is als volgt:

Binnen 's lands en voor kruistogten.

	Koppen.	Koppen.
1 wachtschip te Willemsoord	450	
1 " " Hellevoetsluis	400	
1 " " Amsterdam	200	
2 ramschepen à 117 koppen	234	
3 monitors " 83 "	249	
1 raderstoomschip 1ste kl.	120	
1 transportschip met stoomvermogen	150	
1 fregat met stoomvermogen	450	
1 schroefstoomschip 1ste kl.	225	
1 " " 2de "	130	
1 " " 3de "	100	
1 " " 4de "	75	
te zamen 15 schepen met	—	2783

Totaal 2783

Indische marine.

1 wachtschip te Batavia	122	
1 " " Soerabaja	120	
1 " " Macassar	90	
1 raderstoomschip 1ste kl.	150	
1 " " 2de kl.	100	
1 raderstoomtransportschip	65	
1 schroefstoomschip 4de kl.	85	
5 schroefstoomschepen 4de kl. à 75	375	
4 raderstoomschepen	$\left\{ \begin{array}{l} 1 \text{ à } 70 \\ 1 \text{ à } 52 \\ 2 \text{ à } 43 \end{array} \right\}$	208
4 ijzeren stoomschepen à 90.		360
1 opnemingsvaartuig		30
		1705
aan den wal		12
bovenrol		133

te zamen 21 schepen met 1850

Auxiliair eskader.

1 schroefstoomschip 1ste kl.	225	
2 " " 2de " à 180	360	
1 " " 2de	130	
	715	
bovenrol	85	
te zamen 4 schepen met	—	800

Totaal voor de dienst in Nederlandsch Indie 25 schepen met 2650

Koppen. Koppen

West-Indie.

2 schroefstoomschepen 4de kl. à 75 150

bovenrol. 15

te zamen 2 schepen met 165

Recapitulatie.

binnen's lands enz. 15 schepen met 2783

in Oost-Indie 25 " " 2650

" West-Indie 2 " " 165

Totaal-generaal: 42 schepen met . . 5598

De uitkomsten van de aanwerving van schepelingen kunnen in den laatsten tijd niet bevredigend genoemd worden, en zoowel bij de eigenlijke zeemagt als bij het corps mariniers blijkt en het getal der aanwezigen en dat der reëngementen onvoldoende te zijn om de sterkte voltallig te houden. Hoewel zulks tot nu toe in de geregelde dienst geene bepaalde stoornis heeft te weeg gebragt, zoo zal toch misschien eerlang de noodzakelijkheid te voorschijn treden om ook voor de schepelingen het bedrag van het handgeld bij aanneming en reëngement te verhoogen. Deze maatregel, hoewel niet van afdoenden aard, heeft nu en dan bij het corps mariniers eenige goede uitkomsten opgeleverd.

De oefeningen der zeemiliciens gaan steeds geregeld voort; van den tijd, die daarvoor bestemd is, wordt de meest mogelijke partij getrokken.

De zeemiliciens worden allen in den wapenhandel en in alle scheepswerkzaamheden onderwezen, en bovendien worden zij, die vóór hunne inlijving bij de zeemilitie een voor de zeedienst nuttig ambacht hebben beoefend, daarin verder bekwaamd, zoodat men de hoop kan koesteren, dat bij het uitbreken van een oorlog de zeemilitie in staat zal zijn een beduidend getal vuurstokers en ook eenige smeden, schoenmakers, ziekenverplegers en dergelijken, tot versterking van het active personeel bij te dragen.

De kaders van de officieren der verschillende diensten bij de zeemagt zijn, met uitzondering van dat der officieren van gezondheid, voltallig.

De poging, waarvan de Memorie van Toelichting op de begrooting van het afgeloopen jaar reeds gewaagde, om door uitloving van eene gratificatie van f 3000, artsen, als officieren van gezondheid 2de klasse aan de zeedienst te verbinden, is met geen gunstig resultaat bekroond; geen enkele adspirant bood zich aan; en daar het schijnt, dat de uitgeloopte som te gering en daarentegen de verplichte dienstdadigheid te lang werd geacht, is in die twee punten eene verandering gebragt en bovendien wordt nu beproefd om door het verleenen van toelagen, als tegemoetkoming in de studien en het toekennen van premien na afgelegde examina aan de hoogeschoolen, studenten aan te werven, die zich verbinden om na volbragte studien als officier van gezondheid gedurende 6 jaren bij de zeedienst te dienen en daarna 6 jaren tot de reserve te behooren.

Deze maatregel, die bij Koninklijk besluit van den 17den Mei 1872, n°. 13, werd goedgekeurd en waarbij tevens werd bekrachtigd het reglement, waarin de voorwaarden zijn vastgesteld, schijnt voor 's hands reeds goede resultaten te zullen opleveren.

De opleiding der adelborsten op het Koninklijk Instituut voor de Marine, geeft redenen tot tevredenheid.

De inrigtingen aan boord der schepen tot vorming van machinisten, bootsmansleerlingen en matrozen-kanonniërs, zoomede de kweekschool voor de zeevaart te Leiden, blijven aan haar doel beantwoorden.

De mogelijkheid dat bij het uitbreken van eenen oorlog, het getal onderofficieren, benodigd voor de konstabeldienst aan boord van de vaartuigen voor de binnenlandsche defensie bestemd, niet toereikend mogt zijn, heeft doen besluiten een maatregel in het leven te roepen, waardoor in dit euvel, zoo al niet geheel, dan toch ten deele te gemoet kan gekomen worden. Die maatregel bestaat hierin, dat aan de

scheepsonderofficieren, bezitters van het brevet van kanonnier, die zich bekwamen in het konstabelsvak, het examen als konstabel of konstabelsmaat afleggen en bovendien blijken geven van praktische en administratieve geschiktheid, eene maandelijksche toelage van f 4 wordt toegekend. Zij die in het genot van die toelaag treden, verbinden zich om zoo dikwijls de omstandigheden zulks vorderen, behalve hunne eigenlijke dienst, ook die van konstabel of konstabelsmaat te praesteren.

Door de schepen en vaartuigen voor binnenlandsche dienst en voor kruistogten bestemd, zijn sedert de indiening van de laatste begrooting de navolgende diensten bewezen.

Zr. Ms. fregat *Admiraal van Wassenaer* kwam, na eene reis heen en terug naar Java gemaakt te hebben, in het laatst van 1871 in Nederland aan, en vertrok in het voorjaar van 1872 naar de Kust van Guinea om zich met de daar aanwezige schepen de *Citadel van Antwerpen* en *het Loo* te vereenigen, en bij de overgave der bezittingen aan Engeland tegenwoordig te zijn. Naardien die overgave veel spoediger is bewerkstelligd dan men had verwacht, kwam de *Wassenaer* eerst eenige dagen, nadat de bezittingen aan Engeland waren overgedragen, ter reede van Elmina aan.

Het bleef tot afdoening en regeling van sommige zaken en ook tot installering van den Nederlandschen consulaire agent een korten tijd voor Elmina en keerde in het laatst van Junij naar Nederland terug.

Het fregat doet thans een oefeningstogt in de Noordzee en zal Schotland en de Shetlandsche eilanden bezoeken.

De *Citadel van Antwerpen*, die sedert Maart 1871 ter Kuste van Guinea gestationeerd was, keerde na de overgave der bezittingen aan Engeland naar Nederland terug, en zal eerstdaags naar Java vertrekken, ten einde daar aangekomen een deel uit te maken van het auxiliair eskader.

Het stoomschip *het Loo*, in den aanvang des jaars naar Elmina gestevend, verliet die plaats nadat de overgave was geschied, maakte een togt naar de Congo-rivier, ten einde aldaar de vlag te vertoonen en de verschillende plaatsen, waar de Afrikaansche Handelsvereniging vestigingen heeft, te bezoeken; van daar stevende die bodem naar de Kust van Liberia, ten einde de Nederlandsche vlag in de verschillende havens dier republiek te vertoonen, de belangen van den handel aldaar te behartigen en tevens den nieuw benoemden Nederlandschen consul te Greenville te installeren.

Het stoomschip *Kijkduin* deed in den herfst van 1871 eenige togten in de Noordzee en langs de Engelsche en Schotsche kusten tot bescherming van de Hollandsche visschersvloot, en vertrok in dit voorjaar naar Curaçao ter vervanging van Zr. Ms. stoomschip *Amstel*, dat de *Soestdijk* vóór Paramaribo ging aflossen.

Het instructievaartuig *Ternate* deed in den zomer van 1871 en ook van Mei tot Augustus van dit jaar togten in de Noordzee en langs de kusten van Engeland en Schotland; deze togten tot oefening van de ingescheepte bootsmansleerlingen werden tevens benuttigd om een wakend oog te houden op de Nederlandsche visschersvaartuigen, die in die wateren wijd en zijd verspreid visschen.

Behalve de gewone oefeningstogten, die gedurende den nazomer van 1871 en ook gedurende dezen zomer door de rammen en monitors werden gedaan, werd ook door al deze schepen en het raderstoomschip *de Valk* een togt naar Antwerpen gemaakt om tegenwoordig te zijn bij het overnemen en overbrengen naar de Moerdijk van de overblijfselen der in 1832 op de Citadel gesneuvelde officieren. Dat eskader stevende door het Kanaal van Zuidbeveland en het Hillegat naar Moerdijk.

De ramschepen en monitors, waarbij zich de *Ternate* aansloot, waren op 1 April jl. bij de feestviering te Brielle vereenigd.

De stalen kanonneerboot n°. 3 maakt des zomers oefeningstogten op de rivieren. Beurtelings treden de officieren van Zr. Ms. wachtschip te Hellevuetsluis als commandant van dien bodem op. Die togten zijn zeer leerzaam, omdat die officieren vroegtijdig zelfvertrouwen krijgen, zelfstandig leeren handelen en bekend geraken met de verschillende stroomen en kanalen en de daaraan gelegene batterijen en forten, die tot het defensiestelsel behooren.

Het gepantserd riviervaartuig deed zoowel in den vorigen herfst als in dezen zomer togten op de rivieren, vooral met het doel om de eigenschappen des bodems en de gebreken, die het mogten aankleven, te doen kennen.

Deze togten hebben gunstige uitkomsten opgeleverd; het vaartuig kan nu, nadat daaraan eenige geringe wijzigingen zijn gebragt, als voldoende geschikt voor het doel waartoe het bestemd is, beschouwd en als een type aangenomen worden waarnaar andere gepantserde ram-riviervaartuigen kunnen gebouwd en ingerigt worden.

Ten aanzien van de zeemilitie wordt het navolgende medegedeeld:

Van de ligting van 1871 heeft zich voor de militie aangemeld een getal van 1825, waarvan werkelijk opgekomen en ingelijfd 600.

Als genoegzaam geoefend hebben daarvan onbepaald verlof bekomen:

in October 1871	250
„ November „	327
„ December „	13
om ligchaamsgebreken ontslagen,	1
krachtens art. 173 ontslagen	1
overgegaan bij de landmagt.	1
overleden	7
	600

Deze miliciens waren herkomstig uit de navolgende provincien:

Friesland	43
Groningen	62
Drenthe	12
Overijssel	16
Gelderland	10
Utrecht	5
Noordholland	304
Zuidholland	119
Zeeland	24
Noordbrabant	5
	600

Voor zoo ver daarvan door de betrokken Commissarissen des Konings opgave is gedaan, hebben van hen die met onbepaald verlof van boord vertrokken zijn, 96 vergunning bekomen tot de uitoefening der buitenlandsche zeevaart.

Van de ligting van 1872 hebben zich, na aftrek van

hen die buiten oproeping blijven, 1369 voor de zee-militie aangemeld, als:

in de provincie Friesland	121
„ „ „ Groningen	127
„ „ „ Drenthe	21
„ „ „ Overijssel	53
„ „ „ Gelderland	27
„ „ „ Utrecht	10
„ „ „ Noordholland	665
„ „ „ Zuidholland	284
„ „ „ Zeeland	50
„ „ „ Noordbrabant	11
	1369

Volgens art. 5 der wet van den 19den Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) mogen er echter niet meer dan 600 miliciens tot de zeemilitie worden toegelaten; dien ten gevolge konden naar evenredige verdeling, overeenkomstig art. 1 van Zijner Majesteits besluit van den 21sten Februarij 1872 (*Staatsblad* n°. 11), voor de dienst ter zee bestemd worden:

in de provincie Friesland	53
„ „ „ Groningen	56
„ „ „ Drenthe	9
„ „ „ Overijssel	23
„ „ „ Gelderland	12
„ „ „ Utrecht	4
„ „ „ Noordholland	291
„ „ „ Zuidholland	125
„ „ „ Zeeland	22
„ „ „ Noordbrabant	5
	600

Daarvan zijn tot 24 Julij 1872 werkelijk ingelijfd en geëmbarkeerd 598 koppen, waarvan ontslagen wegens ligchaamsgebreken 1, en overgegaan bij de Indische gouvernementsmarine in Nederlandsch Indie 1.

De Minister van Marine,
BROCX.